

Kaukaasia väikerahvaste keeled

Keeled suguluse järgi:

Kartveli keelkond: lazi, megreli, svani.
Abhaasi-adõgee keelkond: ubõhhi.
Nahhi-Dagestani keelkond:
nahhi keeled: batsbi;
andi keeled: ahvahhi, andi, bagulali, botlihhi, godoberi, karata, tindi, tšamali;
tsezi keeled: bežta, ginuhhi, gunzibi, hvarši, tsezi;
lesgi keeled: aguli, artši, buduhhi, krõzi, rutuli, tsahhuri, udi.

Keeled põhipaiknemise järgi:

Gruusia (ja Türgi): batsbi, lazi, megreli, svani, ubõhhi.
Dagestani Aguli (ja Hunzahhi) rajoon: agulid. Gunibi rajoon: artšid. Rutuli rajoon: rutulid, tsahhurid.
Tsumada rajoon: andi keeled. Tsunta rajoon: tsezi keeled.
Aserbaidžaan: buduhhi, hinalugi, krõzi, udi.

Aguli / АгӀул чӀал АгӀул чӀал tähestik lesgi latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ċ, d, dž, e, f, g, ğ, ĝ, h, ħ, i, j, k, ḳ, l, m, n, p, p̣, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, x̣, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa (esinevad harva).
Aspireerimata konsonante märgitakse kahekordselt: cc, čč, kk, pp, qq, tt.
Farüngaliseeritud konsonante märgitakse '-ga: ğ', q', qq', q̣', x'.
Hääldus vt lesgi.
Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu lesgi, sh farüngaalsed хъ' > q' jne.
Märkus. 1992. a-st on aguli keel ametlikult kirjakeel, ent andmed selle tähestiku kohta puuduvad.

Ahvahhi / Ашвахи мици tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ċ, d, dž, e, g, ğ, ĝ, h, ħ, i, j, k, ḳ, l, ḷ, l', ḷ, m, n, (ñ), o, p, (p̣), q, q', q̣, q̣', r, s, š, t, ṭ, u, w, x, x̣, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii, oo, uu.
Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, aañ, eñ, (eeñ), iñ, iiñ, oñ, ooñ, uñ, uuñ.
Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, çç, čč, ċč, ḳḳ, ħ, ss, šš, xx.
Avaari keelega võrreldes erandlikke mitteintensiivseid konsonante märgitakse '-ga: l', q', q̣'.
Hääldus: ḳ [ḳx']; l' [ḷ], q' [q], q̣' [q̣], x [ç], muu vt avaari (sh q ja q̣).
Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sj kriips tähe peal märgib intensiivsust (ñ > cc jne); к̣ > q', ñI > l', x̣ > q'.

Andi / Qwannab micci tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, (c), ç, č, ċ, d, dž, e, g, ğ, ĝ, h, i, j, k, ḳ, l, ḷ, ḷ, m, n, o, p, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, x̣, z, ž.

Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, çç, čč, ċč, kk, ḳḳ, ħ, q̣q̣, ss, šš, xx.
Hääldus: q̣ [q'], muu vt avaari.
Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sj kriips tähe peal märgib intensiivsust; к̣ ~ к̣ > q̣, к̣ > q̣q̣, ш > šš. (Alternatiiv: к̣ > q̣q̣, к̣I > q̣.)

Artši / (Aršištib)

tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ċ, d, e, ě, g, ğ, h, ħ, i, k, k̄, l, lh, ł, ʟ, ʱ, m, n, o, p, p̄, q, q̄, r, s, š, t, t̄, u, w, x, x̄, ȡ, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii, oo, uu.

Tugevaid konsonante märgitakse kahekordselt: çç, čč, kk, Ħ, pp, ss, šš, tt, xx.

Labialiseeritud konsonante märgitakse w-ga: cw, çw, čw, ċw, dw, gw, ğw, kw, kkw, k̄w, łw, ħw, ʟw, ʱw, qw, q̄w, q̄q̄w, sw, ssw, šw, ššw, tw, xw, xxw, zw, žw.

Hääldus: ě [ə], lh [ɬ], muu vt avaari (ʟ, ʱ, q, q̄ ei ole tugevad konsonandid).

Teaduslik transkriptsioon ladina alusel, sj abrutiivsused häälikud k' > k̄ jne, labialiseeritud konsonandid t^o > tw jne, tugevad konsonandid t̄ > tt jne, ə > ě, ʁ > lh, H > ħ, ł = ł, L > ʟ, L' > ʱ, R > ğ, x = x, ʔ > ȡ.

Bagvali / Bagwalazul miççi

tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ċ, d, dž, e, (f), g, ğ, ħ, h, ħ, i, j, k, k̄, l, ł, ʟ, m, n, (ñ), o, p, q, q̄, r, s, s̄, š, š̄, t, t̄, u, w, x, x̄, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii, oo, uu.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, aañ, eñ, eeñ, iñ, iiñ, oñ, ooñ, uñ, uuñ.

Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: Ħ, ss, šš, xx.

Hääldus: s̄ [s'], š̄ [ʃ'], muu vt avaari (ʟ, q, q̄ ei ole intensiivsed).

Teaduslik transkriptsioon ladina alusel, sj apostroof märgib abrutiivsust, kriips tähe peal intensiivsust; H > ħ, L' > ʱ, R > ğ, X > x, ʔ > ġ, ʔ > ȡ.

Batsbi / Bacbañ mott

tähestik inguši latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ch, č, čh, d, dz, dž, e, g, gh, h, h', ħ, i, k, kh, l, ł, m, n, (ñ), o, p, ph, q, qh, r, s, š, t, th, u, v, x, x̄, z, ž, '.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii jne.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, eñ, iñ, oñ, uñ.

Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: ll, qq, qqh, ss, tt, tth, xx.

Hääldus: h' [ç]?, ł [ɬ], ' [ʔ], muu vt inguši.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu inguši, sh ʀI > gh, κI > kh, κᵇ > qh, κx > q, λᵇ > ł, πI > ph, τI > th, цI > ch, чI > čh, хᵇ > x̄, xI > h, ʔ > ', I > h, Iᵇ > h'.

Bežta / (Bežjas)

tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, c, ç, č, ċ, d, e, g, ğ, (ğ), h, (ħ), i, j, k, k̄, l, ł, ʟ, ʱ, m, n, (ñ), o, ö, p, p̄, q, q̄, r, s, š, t, t̄, u, ü, w, x, x̄, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ää, ii, oo, uu.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, aañ, äñ, ääñ, eñ, iñ, iiñ, öñ, uñ, üñ.

Intensiivseid konsonante ei esine.

Hääldus: vt avaari (ʟ, ʱ, q, q̄ ei ole intensiivsed).

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sh κᵇ > q̄, хᵇ > q.

Botlihi / Bujxali miççi
tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ç, d, dž, e, g, ğ, h, i, j, k, ḳ, l, ḷ, ḷ, m, n, (ñ), o, p, q, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, x̣, z, ž.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, eñ, iñ, oñ, uñ.

Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, çç, čč, çç, kk, ḳḳ, ħ, qq, ss, šš, xx.

Hääldus: x̣ [ç], muu vt avaari.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sj kriips tähe peal märgib intensiivsust.

Buduhhi / Budad mez
tähestik lesgi latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, ç, č, ç, d, dž, e, f, g, ğ, ğ, h, ħ, i, j, k, ḳ, l, m, n, o, ö, p, p̣, q, q̣, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, x̣, y, z, ž.

Eesvokaalid farüngaalsete konsonantide naabruses farüngaliseeruvad: sergi [serʁiʁ], ğöçi [ʁøiʁ].

Hääldus: q̣ [ʔq] (preruptiiv), muu vt lesgi.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu lesgi, sj к̣ > q̣.

Ginuhhi /
tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ç, d, e, g, ğ, ğ, h, ħ, i, j, k, ḳ, l, ḷ, ḷ, m, n, o, p, p̣, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, x̣, z.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii, oo, uu, (üü).

Farüngaalseid vokaale märgitakse '-ga: a', e' (need pole siiski omaette foneemid).

Hääldus: vt avaari (ḷ, ḷ, q, q̣ ei ole intensiivsed).

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sj kriips tähe peal märgib pikkust.

Godoberi / Ğibdili micci
tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ç, d, e, g, ğ, ğ, h, ħ, i, j, k, ḳ, l, ḷ, ḷ, m, n, (ñ), o, p, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, x̣, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii, oo, uu.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, iñ, uñ.

Tugevaid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, čč, kk, ħ, ss, šš, tt, xx, x̣x̣.

Hääldus: vt avaari.

Teaduslik transkriptsioon ladina alusel, sj apostroof märgib abrutiivsust (c' > ç jne), kriips tähe peal tugevust; H > ħ, L > ḷ, L' > ḷ, R > ğ, x > x̣, X > x, ʁ > ğ, ʔ > x̣.

Gunzibi / Hunzallis myc
tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, å, b, c, ç, č, ç, d, e, ě, g, ğ, ğ, h, ħ, i, j, k, ḳ, l, ḷ, ḷ, m, n, (ñ), o, p, p̣, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, x̣, y, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, (ěě), ii, oo, uu, (yy).

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, åñ, eñ, ěñ, iñ, oñ, uñ, yñ.

Hääldus: å [ɣ], ě [ə], y [i], muu vt avaari (ḷ, ḷ, q, q̣ ei ole intensiivsed).

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sh kriips tähe peal märgib vokaali pikkust, üla-н nasaalsust (aʰ > añ), å = å, ə > ě.

Hinalugi / Ketš (Kätš) miç
tähestik lesgi latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, c, ç, č, ċ, d, dz, dž, e, f, g, gg, ğ, ħ, h, ĩ, j, k, kx, ḳ, l, m, n, (ñ), o, ö, p, p̣, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, ẋ, ẍ, y, z, ž.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, iñ, oñ jne.

Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, čč, pp, qq, tt.

Hääldus: gg [ɣ], kx [ḳx] (afrikaat), muu vt lesgi.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu lesgi, sj kriips tähe peal näitab konsonandi intensiivsust, tilde vokaali nasaalsust; kx > kx, к̣ъ > qq. 1959. a transkriptsioonis (Dešerijev) kx > q, к̣ъ > q̣, x̣ъ > ẋ, x̣ъ > ĩ, xI > h.

Hvarši /
tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ċ, d, e, g, ğ, ħ, h, ĩ, j, k, ḳ, l, ḷ, ḷ, ḷ, m, n, (ñ), o, p, p̣, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, ẋ, y, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii, oo, uu.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, aañ, eñ, eeñ, iñ, iññ, oñ, ooñ, uñ, uuñ.

Hääldus: y [i], muu vt avaari (ḷ, ḷ, q, q̣ ei ole intensiivsed).

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari.

Karata / Ḳq̣irli miççi
tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ċ, d, e, g, ğ, ħ, h, ĩ, j, k, ḳ, l, ḷ, ḷ, ḷ, ḷ' m, n, (ñ), o, p, (p̣), q, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, ẋ, ẍ, z, ž.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, (eñ), iñ, (oñ), uñ.

Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, çç, čč, ċč, ḳḳ, ħ, qq, ss, šš.

Avaari keelega võrreldes erandlikke mitteintensiivseid konsonante märgitakse ' -ga: ḷ'.

Sõnaalgulist (automaatset) larüngaalklusilli ei tule märkida.

Hääldus: ḳḳ [ḳx'], ḷ' [ḷ], ẋ [ç], muu vt avaari.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sj kriips tähe peal märgib intensiivsust (ḷḷ > šš jne), tilde nasaalsust; к̣ъ > ḷ'.

Krōzi / Qryçä mez
tähestik lesgi latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, (c), ç, č, ċ, d, (dz), dž, e, f, g, (gg), ğ, ħ, h, ĩ, j, k, ḳ, l, m, n, o, ö, p, p̣, q, q̣, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, ẋ, (ẍ), y, z, (ž).

Hääldus: gg [ɣ], q̣ [q̣], muu vt lesgi.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu lesgi, sj к̣ъ > q̣.

Lazi / Lazuri nena
tähestik gruusia latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ċ, d, dz, dž, e, f, g, ğ, h, i, j, k, ḳ, l, m, n, o, (ö), p, p̣, q, r, s, š, t, ṭ, u, (ü), v, x, z, ž.

Hääldus: ğ [ɣ], q [q̣], x [χ], muu vt gruusia.

Megreli / Margaluri nina
tähestik gruusia latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ċ, d, dz, dž, e, g, ğ, (h), i, j, k, ḳ, l, m, n, o, p, p̣, (q), r, s, š, t, ṭ, u, v, x, z, ž.

Hääldus: ğ [ɣ], q [qʰ], x [χ], muu vt gruusia.

Rutuli / Мылабишды члел Муҟабишды ҟел
tähestik lesgi latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, c, ç, č, ċ, d, dz, dž, e, f, g, gg, ğ, ğ̣, h, ḥ, i, k, ḳ, l, m, n, o, p, p̣, q, qq, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, x̣, x̣̣, y, z.

Farüngaliseeritud konsonante märgitakse '-ga: ğ', q', qq', q̣', x'.

Labialiseeritud konsonante märgitakse w-ga: cw, çw, ç̣w, džw, gw, ğw, ğ̣w, kw, ḳw, qw, q̣w, qqw, q̣w, q̣̣w, šw, ṭw, xw, x̣w, x̣̣w, zw.

Hääldus: gg [ɣ], qq [q], muu vt lesgi.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu lesgi, sh аб > ä, ř > gg, къ > qq, xI > h.

Märkus. 1992. a-st on rutuli keel ametlikult kirjakeel, ent andmed selle tähestiku kohta puuduvad.

Svani / Lušnu nin
tähestik gruusia latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, c, ç, č, ċ, d, dz, dž, e, g, ğ, h, i, j, k, ḳ, l, m, n, o, ö, p, p̣, q, q̣, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, y, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ää, ee jne.

Hääldus: y [ə], muu vt gruusia.

Tindi / Idarab micci
tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, (c), ç, č, ċ, d, e, g, ğ, ğ̣, h, ḥ, i, j, k, ḳ, l, ḷ, ḷ̣, m, n, (ñ), o, p, q, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, x̣, x̣̣, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii, oo, uu.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, aañ, eñ, (eeñ), iñ, iiñ, oñ, ooñ, uñ, uuñ.

Tugevaid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, çç, čč, ċč, kk, ʔ, ss, šš, xx.

Palataliseeritud konsonante märgitakse j-ga: gj, kj, ḳj, kkj.

Sõnaalgulist (automaatset) larüngaaklusiili ei tule märkida: Idari [ʔidari].

Hääldus: kk [ḳx̣:], x̣ [ç], muu vt avaari.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sj kriips tähe peal märgib tugevust, akuut (´) palatalisatsiooni (r´ > gj); ш > šš.

Tsahhuri / Цлалхна миз Ҷа'хна миз
tähestik lesgi latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, c, ç, č, ċ, d, dž, e, g, gg, ğ, h, i, j, k, ḳ, l, m, n, o, ö, p, p̣, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, x̣, x̣̣, y, z.

Farüngaalseid vokaale märgitakse '-ga: a', e', i', o', u'.

Preruptiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, čč, kk, pp, qq, tt.

Hääldus: gg [ɣ], muu vt lesgi.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu lesgi, sh farüngaalsed vokaalid aI > a' jne, rI > gg, къ > qq.

Märkus. 1990. a-st on tsahhuri keel kirjakeel, kuid täpsemad andmed tähestiku kohta puuduvad.

Tsahhurikeelse ajalehe *Нур* (www.dagpravda.ru) põhjal saab oletada, et põhiliselt langeb see kokku lesgi ortograafiaga. Sj farüngaalseid vokaale märgitakse I-ga: aI, eI, иI jne; need esinevad sagedamini kui umlautvokaalid (nt keelenimetus ЦИаIXна МИЗ, varasemates allikates Çäxна миз). Viimaseid märgivad arvatavasti я (ä), ё (ö), ю (ü). Ühendeid [j]+vokaal märgitakse täht-tähelt: йа, йо, йу. [je]-d sõna alguses ja vokaali järel märgib e, [e]-d samas positsioonis э. Esinevad pikad vokaalid аа, ий, оо. Lisaks esineb teaduslikus keelekirjelduses puuduv л' (=lj).

Tsezi / Cez

tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, c, ç, č, ç, d, e, g, ğ, ğ, h, ħ, i, j, k, ḳ, l, ł, ḷ, ḷ, m, n, o, p, p̣, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, x̣, x̣, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ää, ee.

Farüngaalseid vokaale märgitakse '-ga: a', e', i', o', u'.

Hääldus: vt avaari (l, ḷ, q, q̣ ei ole intensiivsed).

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari.

Tšamali / Çamalaldub miçç

tähestik avaari latinisatsiooni põhjal

a, b, c, ç, č, ç, d, e, g, ğ, ğ, h, ħ, i, j, k, ḳ, l, ł, ḷ, ḷ, m, n, (ñ), o, p, (p̣), q, r, s, š, t, ṭ, u, w, x, x̣, x̣, z, ž.

Pikki vokaale märgitakse kahekordselt: aa, ee, ii, oo, uu.

Nasaalseid vokaale märgitakse ñ-ga: añ, aañ, eñ, iñ, iiñ, uñ, uuñ.

Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: cc, çç, čč, çç, ḳḳ, ħ, ss, šš.

Hääldus: x̣ [ç], muu vt avaari.

Teaduslik transkriptsioon kirillitsas nagu avaari, sj kriips tähe peal märgib intensiivsust.

Ubōhhi /

tähestik adōgee latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, c, ç, č, ç, ć, ć, ċ, ċ, d, dz, dž, dž, dž, f, g, gg, ğ, h, ħ, j, k, ḳ, l, ł, ḷ, m, n, o, ö, p, p̣, q, q̣, r, s, š, ś, ś, t, ṭ, u, w, x, y, z, ž, ź, ź.

Farüngaliseeritud konsonante märgitakse '-ga: b', ğ', m', p', p̣', q', q̣', v', w', x'.

Labialiseeritud konsonante märgitakse w-ga: cw, çw, dw, dzw, gw, ğw, ğ'w, kw, ḳw, qw, q'w, q̣w, q'w, sw, šw, tw, ṭw, xw, x'w, zw, žw.

Palataliseeritud konsonante (v.a sisihäälikuid) märgitakse j-ga: gj, ğj, kj, ḳj, qj, q̣j, xj.

Hääldus: ċ [tʃ], ċ [tʃ'], ğ [ʒ], gg [ʒ], ħ [χ], l [ʎ], x [x], muu vt adōgee.

Teaduslik transkriptsioon ladina alusel, sj alajoon märgib farüngaliseeritust (ḅ > b' jne), üla-o labialiseeritust (k^o > kw jne), apostroof abruptiivsust (c' > ç jne), akuut palatalisatsiooni (k' > kj, k'' > ḳj jne); c' > ċ, č' > ć, ʒ > dz, ʒ' > dž, ʒ̣ > dž, ʒ̣' > dž, ğ > gg, v > ğ, f' > l, ś > ś, ś' > ś, x > ħ (!), χ > x (!), ź > ź, ź' > ź.

Udi / Udi

tähestik lesgi latinisatsiooni põhjal

a, ä, b, c, ç, č, ç, d, (dz), dž, e, f, g, ğ, ğ, h, i, j, k, ḳ, l, m, n, o, ö, p, p̣, q, q̣, r, s, š, t, ṭ, u, ü, w, x, z, ž.

Farüngaalseid vokaale märgitakse '-ga: a', i', o'.

Intensiivseid konsonante märgitakse kahekordselt: çç, čč, dždž, (ḳḳ), (q̣q̣), šš, žž.

Hääldus: ğ [ɣ], x [x], muu vt lesgi.

Teaduslik transkriptsioon u sama mis lesgi keele puhul, sj farüngaalsed vokaalid aI > a' jne, intensiivsed

konsonandid ч: > čč, д:ж: > džđž jne, гъ > ģ, къ > q̇, х > х, хъ > q, I > ģ.

Allikad

1. *Языки мира. Кавказские языки*. Издательство Academia, Москва 2001.
2. *Языки народов СССР*. Т. IV. Москва 1967.
3. А. А. Магометов. *Агульский язык. (Исследование и тексты.)* "Мецниереба", Тбилиси 1970.
4. З. К. Тарланов. *Агулы: их язык и история*. Издательство Петрозаводского университета, Петрозаводск 1994.
5. *Арчинский язык. Тексты и словарь*. Сост. А. Е. Кибрик, С. В. Кодзасов, И. П. Оловянная, Д. С. Самедов. Издательство Московского университета 1977.
6. *Багвалинский язык. Грамматика. Тексты. Словари*. Редактор-составитель А. Е. Кубрик, соредакторы - К. И. Казенин, Е. А. Лютикова, С. Г. Татевосов. ИМЛИ РАН, "Наследи" 2001.
7. У. А. Мейланова. *Будухско-русский словарь*. "Наука", Москва 1984.
8. И. А. Исаков, М. Ш. Халилов. *Гунзибско-русский словарь / Гьунзаллисно-гьурус мыцасно словарь*. "Наука", Москва 2001.
9. Ю. Д. Дешериев. *Грамматика хиналугского языка*. Москва 1959.
10. З. М. Магомедбекова. *Каратинский язык. Грамматический анализ, тексты, словарь*. "Мецниереба", Тбилиси 1971.
11. Г. Х. Ибрагимов. *Рутульский язык*. "Наука", Москва 1978.
12. Г. Х. Ибрагимов. *Цахурский язык*. "Наука", Москва 1990.
13. Е. А. Бокарев. *Цезские (дидойские) языки Дагестана*. Издательство АН СССР, Москва 1959.
14. А. А. Бокарев. *Очерк грамматики чамалинского языка*. Москва-Ленинград 1949.